

Phát huy giá trị của các chỉ số PCI và PAPI để phát triển kinh tế hiệu quả, bền vững

NGÔ THÚY QUỲNH*

Chỉ số Năng lực Cạnh tranh cấp tỉnh (PCI) cùng chỉ số Hiệu quả Quản trị và Hành chính công cấp tỉnh (PAPI) được đánh giá cao, bởi nó vừa mang ý nghĩa cảnh báo về năng lực điều hành của chính quyền cấp tỉnh, lại vừa có ý nghĩa mang tính thông điệp gửi đến các nhà đầu tư đang tìm kiếm địa điểm để “chọn mặt - gửi vàng”. Song, giá trị của hai chỉ số này chưa thực sự được coi trọng và ứng xử đúng mực trong phát triển kinh tế hiệu quả, bền vững.

Kết quả điều tra, xếp hạng thứ tự năng lực cạnh tranh cấp tỉnh và thứ tự hiệu quả quản trị, thực hiện hành chính công đối với các tỉnh trong những năm vừa qua cho thấy, nhiều vấn đề phải suy nghĩ để thúc đẩy sự phát triển nền kinh tế nước nhà, cũng như nền kinh tế của các địa phương. Cụ thể là:

1. Đứng về mặt lãnh thổ - hành chính - kinh tế có thể nói, sự phát triển của nền kinh tế Việt Nam chủ yếu dựa vào những tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương có vai trò nòng cốt như những đầu tàu kinh tế. Tiêu biểu như các thành phố lớn: TP. Hồ Chí Minh, Hà Nội, Hải Phòng, Đà Nẵng, Cần Thơ và các tỉnh có kinh tế phát triển khá, như: Đồng Nai, Bà Rịa - Vũng

Tàu, Bình Dương, Hải Dương, Quảng Ninh, Thanh Hóa...

Song, nhìn vào bảng xếp hạng sẽ thấy, nhiều tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương có vị trí tương đối lớn trong nền kinh tế quốc dân, nhưng lại không đứng trong nhóm 10 tỉnh có thứ hạng cao về chỉ số PCI và PAPI; nhiều tỉnh trong số đó có chỉ số PCI và PAPI thuộc nhóm trung bình, hoặc thậm chí có thứ hạng thấp trong bảng tổng sắp (Bảng).

Đó là điều cần suy ngẫm! Có thể đặt ra một câu hỏi, giá như các địa phương này có thứ hạng cao trong bảng xếp hạng PCI và PAPI, nhằm đưa nền kinh tế của các địa phương đó phát triển mạnh mẽ hơn, hiệu quả hơn, cũng như góp phần đáng kể hơn vào công cuộc phát triển kinh tế đất nước hay không? Giải pháp thúc đẩy những địa phương này nhanh chóng gia tăng năng lực cạnh tranh, khẳng định vai trò đầu tàu lôi kéo sự phát triển chung đối với cả nước, phải chăng cũng đang rất cấp bách.

Điều đáng nói hơn là, có một số tỉnh lớn đang có thật lùi đều về thứ hạng PCI và PAPI từ năm 2010 đến năm 2014 và dường như những tỉnh này không bận tâm với tình trạng ấy. Bởi, hai chỉ số này chỉ mang tính tham khảo và người đứng đầu chính quyền và cơ quan quản lý nhà nước tại địa phương không bị ảnh hưởng gì, nếu thật lùi trong bảng tổng sắp. Câu hỏi đặt ra là: Chỉ số PCI và PAPI có ích gì đối với họ? Trách nhiệm của họ đối

“ Những năm gần đây, Phòng Công nghiệp và Thương mại Việt Nam (VCCI) kết hợp với Cơ quan Phát triển Quốc tế của Mỹ (USAID) tiến hành điều tra Chỉ số PCI; Chương trình Phát triển Liên hợp quốc (UNDP) kết hợp với Trung tâm Nghiên cứu Phát triển và Hỗ trợ Cộng đồng (Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam) và Trung tâm Bồi dưỡng cán bộ và Nghiên cứu khoa học (Mặt trận Tổ quốc Việt Nam) tiến hành điều tra Chỉ số PAPI đối với 63 tỉnh và thành phố trực thuộc Trung ương. Đây là những việc làm có ý nghĩa quan trọng đối với công cuộc phát triển của đất nước nói chung và của các địa phương nói riêng. **”**

* TS., Học viện Hành chính Quốc gia | Email: ngothuyquynhapd@gmail.com

với sự phát triển kinh tế - xã hội của địa phương, cũng như đối với sự phát triển kinh tế - xã hội của cả nước được thể hiện ở đâu?

2. Nhà nước phải có chế tài để người đứng đầu các cơ quan quản lý từ Trung ương tới địa phương có trách nhiệm cải thiện chỉ số PCI và PAPI, cũng như cải thiện chất lượng phát triển kinh tế - xã hội. Nếu không có chế tài để chính quyền và người đứng đầu chính quyền địa phương coi PCI và PAPI là những tiêu chí quan trọng đối với việc đánh giá năng lực quản lý, điều hành và quản lý phát triển, thì rất khó thúc đẩy nền kinh tế nước ta phát triển có hiệu suất cao, tăng năng lực cạnh tranh trong bối cảnh Cộng đồng Kinh tế ASEAN sẽ hình thành vào cuối năm 2015.

Quốc hội vừa thông qua Luật Tổ chức chính quyền địa phương năm 2015, song trong đó, chúng ta lại chưa luật hóa quyền và trách nhiệm của chính quyền và của người đứng đầu chính quyền đối với sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, cũng như của mỗi địa phương. Người đứng đầu cơ quan quản lý phát triển của Nhà nước không chỉ “ra tay” quyết định chủ trương phát triển, mà còn phải “gánh lấy” trách nhiệm đối với sự thành bại của các chủ trương phát triển do họ đề ra. Người đứng đầu một địa phương phải có trách nhiệm đối với đời sống của người dân sống trong địa phương do họ quản lý. Những tỉnh có thứ hạng PCI và PAPI tụt hạng, sự phát triển kinh tế - xã hội trì trệ và người đứng đầu chính quyền không có cách gì xoay chuyển tình hình, không thể gánh nổi trọng trách được giao, thì họ nên tự giác xin miễn nhiệm. Văn hóa từ chức nên trở thành lối sống của xã hội. Không thể kéo dài tình trạng năm nào các địa phương cũng tự đánh giá là mình làm tốt, hoặc chủ trương phát triển đúng, nhưng thực thì lại có vấn đề, họ để nền kinh tế phát triển chậm và kém hiệu quả.

3. Mục đích của cuộc sống là thịnh vượng về kinh tế và phong phú về tinh thần, người dân có cuộc sống ấm no hạnh phúc. Muốn có ấm no hạnh phúc, chất lượng cuộc sống cả vật chất và tinh thần sảng khoái, thì phải phát triển có chất lượng.

Nói như thế có nghĩa là, chúng ta không nên chỉ dừng lại ở việc xem xét

BẢNG: XẾP HẠNG 10 TỈNH THUỘC NHÓM ĐẦU CHỈ SỐ PCI VÀ PAPI

PCI		PAPI	
2010	2014	2011	2014
1. Đà Nẵng	1. Đà Nẵng	1. TP. Hồ Chí Minh	1. Vĩnh Long
2. Lào Cai	2. Đồng Tháp	2. Hà Tĩnh	2. Đà Nẵng
3. Đồng Tháp	3. Lào Cai	3. Bình Định	3. Hải Phòng
4. Trà Vinh	4. TP. Hồ Chí Minh	4. Đà Nẵng	4. Bình Dương
5. Bình Dương	5. Quảng Ninh	5. Hải Dương	5. Bà Rịa - Vũng Tàu
6. Bắc Ninh	6. Vĩnh Phúc	6. Thừa Thiên Huế	6. TP. Hồ Chí Minh
7. Quảng Ninh	7. Long An	7. Long An	7. Bình Thuận
8. Hậu Giang	8. Thái Nguyên	8. Bình Phước	8. Ninh Thuận
9. Vĩnh Long	9. Kiên Giang	9. Đồng Nai	9. Bình Định
10. Bến Tre	10. Bắc Ninh	10. Hậu Giang	10. Thừa Thiên Huế

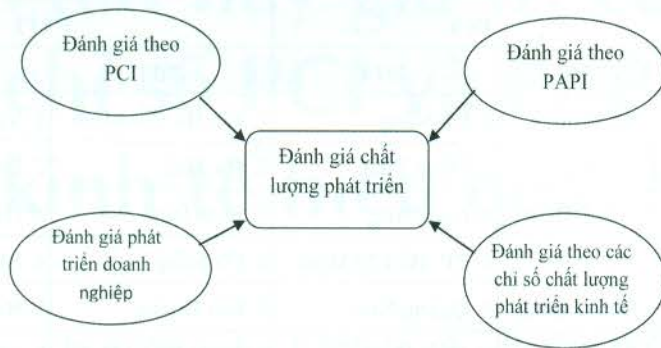
Nguồn: Bảng xếp hạng chỉ số PCI; Số liệu PAPI 2010-2014

các chỉ số PCI, PAPI, mà phải đi tới đánh giá chỉ số chất lượng phát triển. Vậy đánh giá chất lượng phát triển ra sao mới là vấn đề lớn để hướng tới đích cuối cùng là thịnh vượng của mỗi quốc gia hoặc của mỗi vùng, mỗi tỉnh? Do đó, dù các chỉ số PCI và PAPI quan trọng đến đâu cũng chưa đi đến cái đích mà người dân hướng tới. Đã đến lúc, Việt Nam phải có sự đánh giá mang tính tổng hợp về phát triển và quản lý phát triển. Việc sử dụng kết quả đánh giá PCI và PAPI gắn với việc đánh giá chất lượng phát triển để tìm ra những nguyên nhân và đề xuất giải pháp cơ bản thuộc về trách nhiệm của Nhà nước, làm cho nền kinh tế phát triển hiệu quả, bền vững. Nhà nước là người có trách nhiệm tổ chức đánh giá chất lượng phát triển.

Theo tôi, nếu cứ đánh giá, xem xét từng khía cạnh hay từng mặt riêng rẽ đối với quá trình phát triển và quản lý phát triển, thì khó đem lại kết quả hữu ích thực sự như mong muốn của người dân. Do vậy, cần gắn việc đánh giá, xếp hạng các chỉ số PCI, PAPI với đánh giá tình hình chống tham nhũng và gắn với xem xét các chỉ số về phát triển kinh tế (như: tốc độ tăng trưởng kinh tế, năng suất lao động, GDP/người, hiệu suất sử dụng vốn đầu tư...), về phát triển xã hội (chẳng hạn: tỷ lệ nghèo đói, tỷ lệ thất nghiệp, tệ nạn xã hội...), về môi trường (như: mức độ ô nhiễm môi trường và mức độ cải tạo môi trường sống) và về phát triển doanh nghiệp (như: tốc độ phát triển doanh nghiệp; tỷ lệ doanh nghiệp làm ăn có lãi, bị lỗ; khả năng cạnh tranh sản phẩm chủ lực...) của các địa phương để có những quyết sách cụ thể hơn, thiết thực hơn cho việc nâng cao chỉ số PCI, hiệu quả quản trị và thực thi hành chính công nhằm gia tăng phát triển kinh tế (Hình).

Đối với Việt Nam, đã đến lúc phải chủ động triển khai nghiên cứu đánh giá, xếp hạng cạnh tranh cho các doanh nghiệp và từ đó đánh giá năng lực cạnh tranh quốc gia. Nhà nước cần hình thành tổ chức đánh giá chất lượng phát triển chung đối với nền kinh tế

HÌNH: NỘI DUNG ĐÁNH GIÁ CHẤT LƯỢNG PHÁT TRIỂN

Nguồn: Tác giả đề xuất

(trong đó có việc đánh giá đối với đội ngũ doanh nghiệp) gắn với đánh giá chất lượng quản trị chung của chính quyền các cấp. Tổ chức ấy có thể là Hội đồng Đánh giá chất lượng quốc gia hoặc Viện Nghiên cứu Chất lượng phát triển quốc gia. Nơi đó tập hợp các chuyên gia giỏi và tâm huyết với sự nghiệp phát triển của nước nhà, có thể hoạt động theo kiểu công lập hay bán công. Kết quả đánh giá của tổ chức này là chỉ số quan trọng để đánh giá cống hiến của doanh nghiệp và thành công của chính quyền các cấp, vì thế chúng phải được Nhà nước công bố công khai và được bảo vệ bằng luật pháp.

4. Cả lý thuyết và thực tiễn chỉ ra rằng, sự thành bại của các nền kinh tế là từ thể chế do Nhà nước tạo ra. Không ở đâu trên trái đất này, có nền kinh tế mạnh, mà ở đó lại có nhà nước yếu và ngược lại, ở đâu khi có nhà nước yếu mà ở đó lại có nền kinh tế mạnh. Các trường hợp Bắc Triều Tiên và Hàn Quốc; Trung Quốc trước và sau mở cửa; Việt Nam trước và sau đổi mới; gần đây là trường hợp của Cuba trước và sau cập nhật nền kinh tế đã minh chứng cho sự thành công nhờ đổi mới thể chế và nhờ ý chí chính trị mạnh mẽ đối với đổi mới của các chính phủ.

Sự thành bại trong quá trình phát triển của nền kinh tế là do nhà nước, mà trước hết và quan trọng hơn cả là do quốc hội và chính phủ. Người đứng đầu quốc hội và người đứng đầu chính phủ phải có trách nhiệm cao nhất đối với hai tổ chức này cũng như đối với thành bại của nền kinh tế.

Đối với cấp tỉnh, sự thành bại trong phát triển kinh tế - xã hội - môi trường - an ninh, quốc phòng phải do UBND tỉnh và chủ tịch UBND tỉnh chịu trách nhiệm trực tiếp, nhưng chính quyền trung ương cũng phải có trách nhiệm chứ không thể cứ như những người đứng ngoài cuộc.

Ở nước ta, quyền lực của Quốc hội, Chính phủ và của UBND tỉnh, cũng như của người đứng đầu Quốc hội, Chính phủ và UBND tỉnh đã tương đối rõ; nhưng trách nhiệm của họ đối với thành bại của sự phát triển kinh tế - xã hội, thì chưa thật rành mạch, chưa tương xứng và chưa được luật hóa một cách thỏa đáng. Đó là điều bất cập không thể kéo dài nếu nước ta muốn xây dựng thành công “nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa” dưới sự quản lý và điều hành của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa.

Trong thời gian tới, theo tôi, nước ta nên nhanh chóng hình thành “văn hóa chất lượng”, tôn trọng “văn hóa PCI và PAPI” thay cho “văn hóa thành tích” và “văn hóa tập thể chịu trách nhiệm”. Không chỉ nâng cao ý chí chính trị, mà còn phải gia tăng thiện chí phát triển. Tinh thần “người tốt là người phải có ích cho nhiều người hoặc cho thật nhiều người” nên trở thành tư tưởng phát triển thống soái. Chất lượng phát triển phải trở thành nhân tố của tinh thần phát triển và của giá trị đối với mỗi con người. Quản lý phát triển không nên xa rời chất lượng phát triển và không nên xem nhẹ giá trị người đứng đầu cơ quan quản lý nhà nước. Người đứng đầu cơ quan quản lý nhà nước luôn ở vị trí đỉnh cao chỉ huy và được xem như bộ não của mọi sự phát triển. Vì thế, họ phải được đào tạo bài bản cũng như được tôn vinh xứng đáng và chịu trách nhiệm cao nhất đối với quá trình phát triển của đất nước, cũng như của mỗi địa phương. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ngô Doãn Vịnh (2005). *Bàn về phát triển kinh tế - Nghiên cứu con đường dẫn tới giàu sang*, Nxb Chính trị Quốc gia
2. Ngô Doãn Vịnh (2010). *Phát triển: Điều kỳ diệu và bí ẩn*, Nxb Chính trị Quốc gia
3. Daron Acemoglu và James A. Robinson (2013). *Tại sao các quốc gia thất bại - Nguồn gốc của quyền lực, thịnh vượng và nghèo đói*, Trần Thị Kim Chi và cộng sự biên dịch, Nxb Trẻ
4. VCCI, USAID (2015). *Bảng xếp hạng chỉ số PCI*, truy cập từ <http://pcivietnam.org/bang-xep-hang>
5. UNDP, Trung tâm Nghiên cứu Phát triển Hỗ trợ Cộng đồng (Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam) và Trung tâm Bồi dưỡng Cán bộ và Nghiên cứu khoa học (Mặt trận Tổ quốc Việt Nam) (2015). *Số liệu PAPI từ 2010-2014*, truy cập từ <http://papi.vn/tai-lieu-va-so-lieu.html>